

ERDÉLY SZÉP JÚLIÁIÉRT

A vallásos legenda ezüst szálai talán egy nép képzeletének szöttezésén hímeződtek olyan megkapóan naiv és bensőségesen művészi élménnyé, mint amilyent a Nyikó vidékéről származott *Szép Júliában* találunk. Ez a székely népballada a világirodalomban szinte páratlan bizonyítéka annak, hogy az erdélyi magyar magához tudja ölelni a legmisztikusabb vallásos elképzeléseket is, s ami ennél több: tökéletesen művészi formába is önti.

Ha Chateaubriand, aki „a múlt század elején oly kimerítő művet írt a kereszténység művészetinspiráló zsenijéről, véletlenül kezébe kapta volna a *Szép Júliát*, minden bizonnyal mint a vallásos népi képzelet legüdébb csipkerózsjákjára mutatott volna rá. De hogyan kerülhetett volna Chateaubriand kezébe ez az ősi népballada, mikor mi magunk is csak Kriza óta ismerjük, s azóta is majdnem teljesen kiejtettük irodalmi köztudatunkból.

És egyáltalában, hogyan terelődjék a külföldi figyelve népművészetünknek még mindmáig ki nem apadt ércereire, az erdélyi Szép Júliáknak ma is művészi álmokat szövő képzeletére, mikor mi magunk is e nagy lelki kincs mellett értetlenséggel és nemtörődömséggel megyünk el.

Annak idején tudományos s ma már alig hozzáférhető kiadásokban megjelentek népköltészeti gyűjteményeink: nagy, fényűző könyvek készültek az erdélyi magyar népművészetéről is, de a nagy tömegek érdeklődése számára ezek a kiadások inkább díszes koporsók voltak, amelyekbe nyugodtan zárhatták el a népművészet termékeit, mert a lelkiismeret is megnyugtató

hatta magát, hogy össze vannak gyűjtve, és jó helyen el vannak zárva.

A nép művészi termelése azonban nem halott dolog. Szép és nelyes, ha múzeumokban is összegyűjtjük, ha luxuskiadásokat készítünk belőle, de a legfontosabb mégis az volna, hogy a tömegek széles rétegei érdeklődést mutassanak iránta, és eleven kapcsolatban legyenek vele. Valljuk be őszintén, hogy ennek elérésére nagyon keveset vagy éppen semmit sem tettünk.

Csak két esetet említek fel, amely élesen világít rá arra, hogy mily kevéssé törődünk legsajátosabb értékeinknek népszerűsítésével. Genfben, egy olyan nemzetközi társaságban, amelyben legalább tizennégy nemzet volt képviselve, a népművészetre terelődött a szó, s a házigazda elővett egy francia nyelvű, díszes kiadású könyvet a magyar népművészetről. Ez a könyv a prágai népművészeti kongresszusra készült. Az erdélyi hímezéseket és varrottásokat ábrázoló színes lenyomatokat a jelen lévő hölgyek a legnagyobb elragadtatással szemlélték meg. Egyszerre öten is megrohantak, hogy szerezzem meg a könyvet vagy más francia, német vagy angol nyelven írt művet a magyar népművészetről. Sajnálattal kellett kijelentenem, hogy az a bizonyos francia kiadású magyar könyv könyv-árusi forgalomba nem került, s így nem kapható. Más művet pedig, amely megfelelő illusztrációkkal és valamelyik nagy európai nyelven ismertetné a kérdést, nem ismerek. Nem tudtam nekik címet adni, kalauzt a kezükbe nyomni egy olyan értékünkről, amelyről más nemzet, ha birtokában lenne, a különböző kiadások és népszerűsítő művek százait adná ki a világ minden nyelvén.

Tudom, hogy az erdélyi magyarság szegény, ilyen kérdésekben pedig állami támogatásra nem számíthat, de hiszen a külföldi országokban sem mindent az állam csinál. Egyes tehetősebb egyének kezdeményezései, a rajongók és lelkesülők anyagi és erkölcsi erői e téren többet tehetnek, mint minden állami szubvenció.

A másik eset itt Erdélyben történt. Egy kiváló német esztétikus és művészettörténész járt a nyáron Kolozsváron, akit kivittünk Kőrösfőre, hogy az erdélyi

hímzéseket ott a helyszínen lássa. Ez a kiváló műértő lelkesen erősítette előttünk, hogy az egész körösfői kép úgy fog emlékében élni, mint gyönyörűséges álom. Másnap itt Kolozsváron, elutazása előtt, a levelezőlapok, kalauzok, képcsoportok egész kollekcióját akarta megvenni a Székelyföldről, Kalotaszegről stb. Szükséges mondanom, hogy mindebből Kolozsváron még hírmondót sem talált? Itt járt velem ebben a városban, s eltekintve az etnográfiai múzeumtól, sehol a város életében, a város színeiben nem tudtam neki semmit sem felmutatni, ami jelezte volna, hogy egy nagy népművészeti kultúrával bíró országrész fővárosában tartózkodik.

Hát így állunk mi a népművészetünkkel. De remélem, hogy csak így álltunk. Mert már itt is, ott is örvendetes jeleket tapasztalunk. Úgy látszik, kezdünk ráébredni arra, hogy vétkes könnyelműség volna népművészetünket a pusztulás útján hagyni. Ezek között az örvendetes jelek közt elsősorban kell említenem a Katolikus Nők Szövetségének népművészeti akcióját és kiállítását, amely a napokban nyílt meg a kolozsvári piarista főgimnázium termeiben.

Bízunk abban, hogy új és tartós mozgalom indul meg népművészetünk értékeinek megmentésére és népszerűsítésére.

Talán Erdély Szép Júliái is megérik egyszer, hogy zsenijükre rásüt a megértés — és az általános megértés — biztató fénye.